

המכתב המצונזר מעזון לבית לחם

פיתוח שירותי הדואר בירדן במהלך שנות החמישים

מעטפה השמורה באוסף אלכסנדר שופכת אור על התפתחות שירותי הדואר בגדה המערבית של ממלכת ירדן בשלהי שנות ה-50. בנוסף ניתן ללמוד מן הדרך בה טיפלו שירותי הביטחון הירדנים במעטפה על היחסים המתוחים עם מדינת ישראל שמעבר לגבול.

פריסת בתי הדואר בממלכת ירדן

בשנת 1953, זמן קצר לאחר שממלכת עבר הירדן השלימה את סיפוח הגדה המערבית ושינתה את שמה באופן רשמי לממלכת ירדן, פעלו בכל רחבי המדינה, משני צידי נהר הירדן, רק 43 בתי דואר.

מתוך מספר זה פעלו בגדה המערבית 13 בתי דואר (בית ג'אלה, בית לחם, בית סאחור (סוכנות), ג'נין, חברון, טול כרם, ירושלים (שלושה בתי דואר), יריחו, קלקיליה, רמאללה ושכם).

במהלך שנות החמישים התפתחה רשת הדואר הירדנית בעצלתיים, ועד סוף שנת 1959 התווספו בגדה המערבית רק 18 בתי דואר וסוכנויות דואר.

אחד מן היישובים שהצטרף לרשת הדואר הירדנית היה הכפר עֶזְזִין שבצפון מערב השומרון, בו נפתחה בתחילת שנת 1959 סוכנות דואר אשר פעלה תחת חסותו של בית הדואר בעיר טול כרם הסמוכה.

המכתב מעזון

ב-28 במרץ 1959 נמסר למשלוח בסוכנות הדואר של הכפר עזון מכתב שנועד למכותב שהתגורר בעיר בית לחם.

על המעטפה הודבקו שני בולים בערך נקוב כולל של 30 פילס, אשר נועדו לשלם את מחיר המשלוח של מכתב רשום בתוך ירדן (כולל שטח סוריה).

על פי התעריף של הדואר הירדני נדרש תשלום של 15 פילס עבור מכתב בתוך ירדן שמשקלו עד 20 גרם, ותשלום נוסף של 15 פילס עבור דמי רישום המכתב.

המכתב מעזון

הבולים בוטלו באמצעות חותמת הדואר הרגילה שסופקה למנהל סוכנות הדואר של עזון על ידי שלטונות הדואר של ירדן.

בחלקה התחתון של החותמת, מעל שם היישוב באנגלית (AZZUN), שולבו האותיות P.A., ראשי תיבות של המונח "סוכנות דואר" (POSTAL AGENCY).

בחלקה העליון של החותמת, מתחת לשם היישוב בערבית, נרשם המונח "שועבת בריד", כלומר סוכנות דואר.

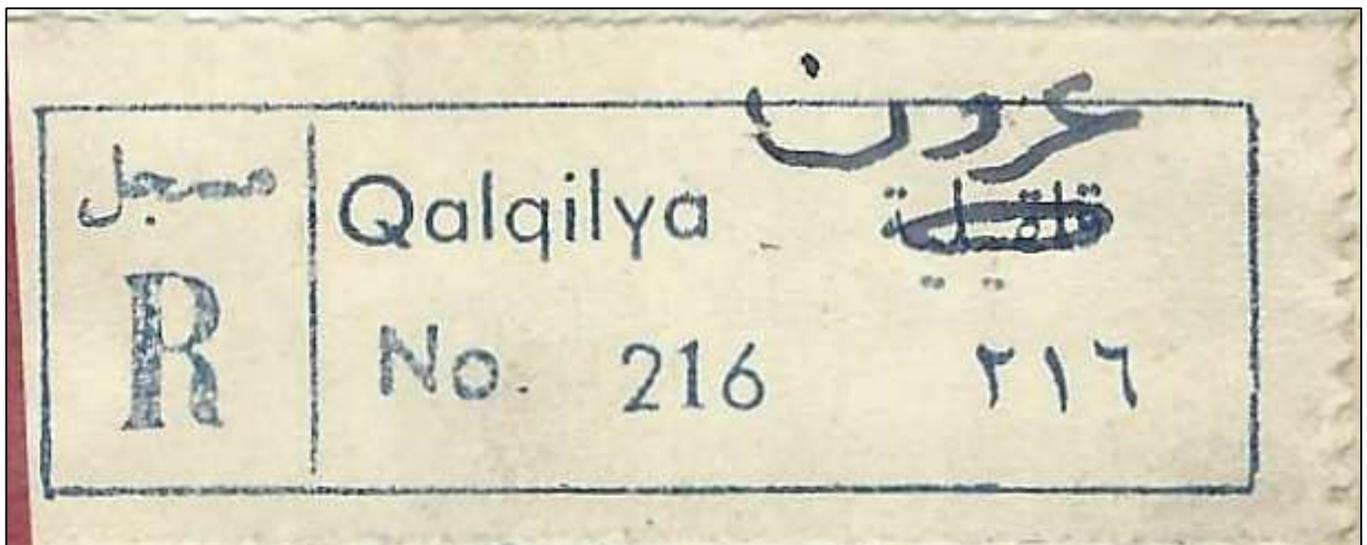

המכתב מעזון

סוכנות הדואר של עזון הייתה חדשה, ועדיין לא סופקו לה כל הטפסים המתאימים הדרושים לפעילותה השוטפת.

כך לדוגמה לא עמדו לרשות פקיד הדואר בעזון תוויות דואר רשום עם שמה של סוכנות הדואר המקומית, והוא נאלץ להשתמש בתווית דואר רשום שנלקחה מבית הדואר של קלקיליה ולשנות את שם היישוב בכתב יד.

למעשה, במקרים רבים הדואר הירדני לא הכין טפסים מיוחדים עבור סוכנויות הדואר, והן נאלצו להשתמש בטפסים של בית הדואר האזורי אליו היו קשורות.

הטיפול בהעברת המכתב

בצידה האחורי של המעטפה הוטבעו מספר חותמות בעזרתן ניתן ללמוד על הדרך בה טיפלו פקידי הדואר בהעברת המכתב ליעדו, ועל בתי הדואר שהיו מעורבים בדרכו של המכתב אל היעד.

הטיפול בהעברת המכתב

המכתב נשלח מעזון ב-28 במרץ 1959...

והגיע ביום המחרת לבית הדואר האזורי בעיר טול כרם,
שם הוחתם ב-29 במרץ 1959.

הטיפול בהעברת המכתב

המכתב המשיך בדרכו והגיע אל בית הדואר המרכזי של ירושלים, שם עבר מיון והוטבעה עליו חותמת של ירושלים ב-31 במרץ 1959.

כעבור יום נוסף הגיעה המעטפה לבית הדואר של בית לחם, שם הוטבעה עליה החותמת המקומית ב-1 באפריל 1959.

הצנזורה

בזמן ששהה המכתב בבית הדואר של ירושלים, הוא הועבר לבדיקתו של הצנזור הצבאי.

המעטפה נפתחה בצידה השמאלי, ולאחר שתוכן המכתב נקרא ואושר על ידי הצנזור, המעטפה נסגרה באמצעות סרט הדבקה אדום.

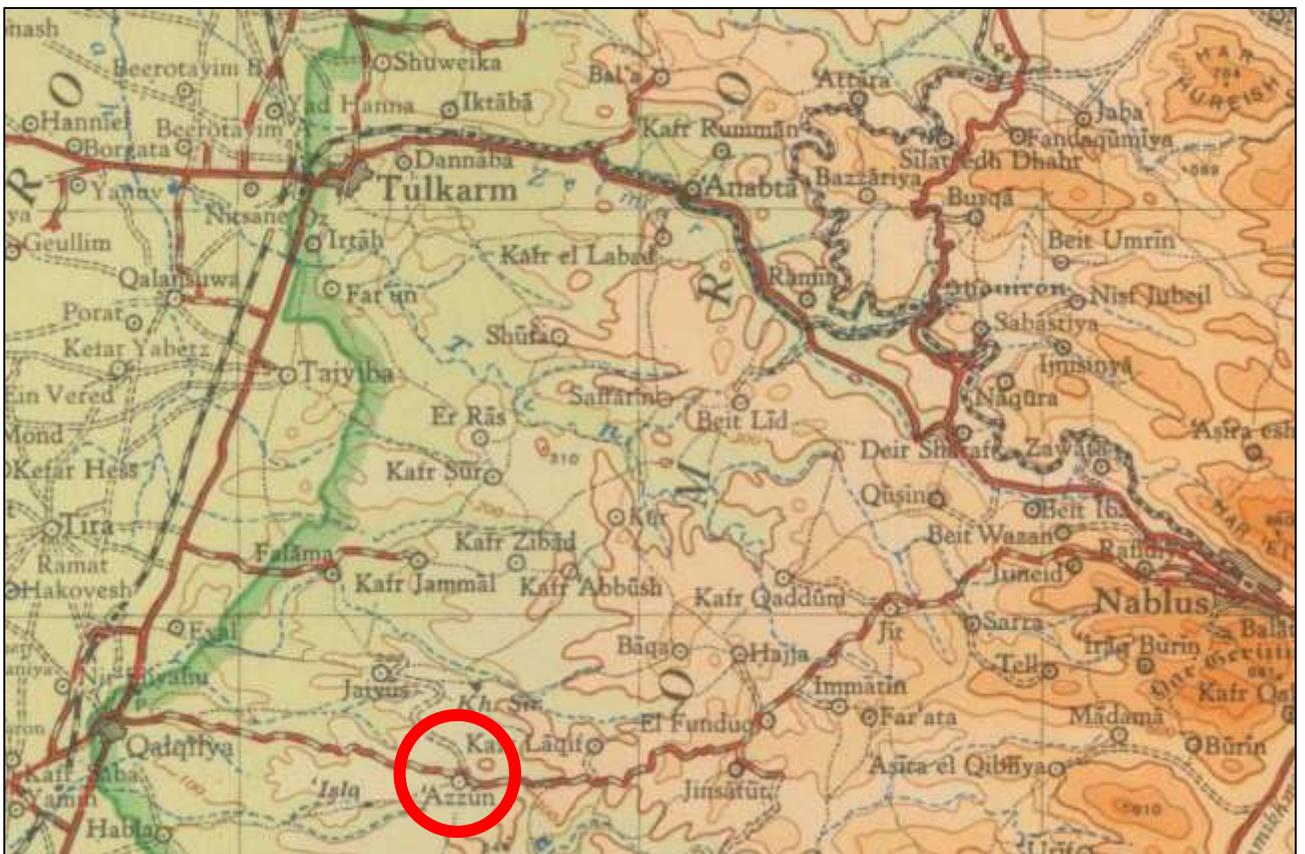
בנקודת החיבור בין הסרט הדביק והמעטפה הוטבעה משני הצדדים החותמת המרובעת של הצנזורה הצבאית הירדנית.

הצנזורה

לא ברור מדוע נדרשה הצנזורה הצבאית לבדוק מכתב שנשלח בתוך שטח ירדן (ולא יצא לחו"ל), בתקופה כל כך מאוחרת, עשר שנים לאחר תום מלחמת העצמאות. יתכן כי הדבר נבע ממיקומו של היישוב עזון, סמוך לגבול עם ישראל.

ההשערה היא כי הירדנים חששו מפני סוכני מודיעין מישראל שיחצו את הגבול וינצלו את בית הדואר הקרוב לגבול על מנת להפיץ דרכו מסרים שונים בתוך גבולות ממלכת ירדן.

מערב השומרון, 1951. עזון נמצאת כ-10 ק"מ מזרחית לקו הירוק.